

Editorial

Unde au dispărut ctitorii de biblioteci?

de Vasile Docea

Marile biblioteci au fost ctitorite de oameni mari. De la biblioteca din Alexandria, înființată pe la începutul secolului al III-lea înainte de Hristos de către Ptolemeu I, fostul general al lui Alexandru cel Mare devenit rege al Egiptului, până la sutele de așezăminte similare înființate de regii francezi sau englezi, de despoții ruși sau de principii germani ai vremurilor moderne, pentru a nu mai vorbi de cele fondate de milionarii americani, modelul ctitorului este același.

Ctitorii de biblioteci sunt oameni care au înțeles un lucruru și au putut să îl facă pe al doilea. Au înțeles că este nevoie de astfel de „depozite” de cărți, a căror lectură să lumineze mințile oamenilor, să-i facă mai cunoscători, mai înțelepți, mai puțin predispuși la a cădea victime ale manipulării. Pe de altă parte, au avut capacitatea de a mobiliza resurse în scopul unor astfel de construcții instituționale, care nu înseamnă doar un număr de cărți (fie el cât de mare). Căci o bibliotecă are nevoie și de specialiști, care să le îngrijească, de spații speciale care să le adăpostească, de știința administrării lor și de multe, multe altele. O bibliotecă nu e un lucru chiar atât de simplu.

Câteva exemple avem și în lumea românească. Regele Carol I, care a domnit aproape o jumătate de secol (1866-1914), a înființat prin anii 90 ai secolului al XIX-lea Fundațiunea care îi purta numele și care era, în esență, o bibliotecă destinată în primul rând studenților și profesorilor de la Universitatea din capitala regatului. Aceasta avea să devină, cu timpul, Biblioteca Centrală Universitară din București, care există și în zilele noastre.

Urmașul său, deși a domnit mai puțin (1914-1927), a ctitorit Fundațiunea Regele Ferdinand din Iași, o cărei

principală componentă era tot o bibliotecă. Ceva mai târziu, aceasta avea să fuzioneze cu Biblioteca Universității din Iași, astfel născându-se Biblioteca Universitară Ferdinand I.

Dar nici măcar nu este nevoie să ieșim din Timișoara, pentru a observa că cea mai mare bibliotecă din zona de vest a României a fost ctitorită tot de un rege, de data aceasta de Mihai I. Prin decretul semnat de acesta în decembrie 1944 se înființa nu doar Universitatea, ci și Biblioteca Centrală Universitară din Timișoara.

S-ar părea că ne aflăm în fața unei dinastii, care a avut chiar această vocație, de a ctitorii biblioteci. Nu trebuie să uităm, însă, că cei trei amintiți mai sus nu sunt decât ultimii dintr-un șir întreg de monarhi cu această vocație, din vremuri mai vechi sau mai noi. De la Vasile Lupu la Mihail Sturdza, de la Despot Vodă la Mavrocordați, ceea ce impresionează este nu neapărat numărul lor (și acesta destul de mare), cât adâncă înțelegere a rosturilor cărții și bibliotecii.

Intre timp, obiceiul înființării de biblioteci s-a demodat. În zilele noastre, ctitorii par să fi dispărut. De-abia dacă auzi de câte un primar, care încearcă să încropească o bibliotecă sătească, un fel de Don Quijote de o raritate extremă. Dar marii șefi de stat, cu o adâncă înțelegere a rostului cărții și bibliotecii, unde sunt? Câți dintre președinții României de după 1990 se pot mândri cu înființarea unei mari biblioteci? Îmi veți spune că nu este treaba președinților să se ocupe cu astfel de treburi. Dar nici treaba regelui Carol I nu a fost. Nici a regelui Ferdinand și nici a regelui Mihai. Constituțiile și legile din vremea lor le dădeau alte sarcini, iar contextele politice interne și internaționale le furnizau alte griji. Și totuși, ei au făcut-o. Iar noi mai citim și astăzi, după atâta amar de vreme, în bibliotecile ctitorite de ei.